

COLOCAȚII JURIDICE ÎN TERMINOLOGIA UNIUNII EUROPENE

Legal Collocations in EU Terminology

Conf.univ.dr. Silvia PITIRICIU
Lector univ.dr. Dragoș Vlad TOPALĂ
Universitatea din Craiova

Abstract: In Community terminology, in addition to the syntagms specific to the fields to which the provisions of legal texts and syntagms of general use apply, there are also used a series of phraseologisms specific to the legal field. These legal collocations have been formed around some generic terms, such as trial, justice, jurisdiction, names with explicit meanings, as well as their associated adjectives. No matter their position, either determined or determinant, nouns have precise meanings. The adjectives they select belong to the legal field or common vocabulary. As elements of legal discourse, in Romanian these collocations are mostly loanwords and calques from French.

Keywords: Community terminology, legal texts, collocations, official vocabulary, common language

Discursul juridic, expresia unei dimensiuni culturale, se reflectă în terminologia specifică sistemului juridic și în modalitățile ei de realizare. Intrarea României în Uniunea Europeană în anul 2007 a însemnat receptarea *acquis-ului comunitar* și alinierea la standardele juridice europene. În prezent, ne aflăm într-o stare de tranziție și de adaptare a sistemului legislativ și jurisdicțional propriu la sistemul comunitar, care tinde spre unificarea și uniformizarea sistemelor juridice ale țărilor-membre. Terminologia juridică este un compartiment care implică activitatea specialiștilor și a lingviștilor. Cercetată sub aspect descriptiv și funcțional ori din perspectivă pluridisciplinară¹, ea presupune transpunerea dintr-o limbă în alta, o abordare comparativă interdisciplinară, juridică și lingvistică, pentru cunoașterea și rezolvarea dificultăților de utilizare a termenilor.

Prin cercetarea prezentă, ne-am oprit asupra câtorva termeni care constituie în mod explicit specificul domeniului. Demersul urmărește definiția termenului și cologațiile pe care le formează, influența franceză asupra limbii române, raportul dintre normele dreptului comunitar și uz.

1. Specificul domeniului juridic este inclus în mai mulți termeni. Pentru a-l pune în valoare prin terminologie, am selectat termeni a căror expresie trimite la termenul generic: lat. *ius, iuris* „drept”, menționându-le definițiile, cele mai utilizate colocații și câteva exemple în context:

judecată (< lat. *iudicata*, pl. lui *iudicatum,-i*) „dezbatere în instanță, proces” (DEXI, 1004)

Colocațiile au structuri diferite:

subst. + prep. + subst. (A): *cheltuieli de judecată, chemare în judecată, complet de judecată, consiliu de judecată, dare în judecată, sala de judecată, ședința de judecată, trimitere în judecată*;

vb (+ prep.) + subst. (A): *a chema în judecată, a da în judecată, a încheie judecata, a trimite în judecată*.

„Fiecare dintre judecători are fixat un *complet de judecată*, încă de la începutul anului, realizându-se astfel continuitatea *completului de judecată*”. (<http://portal.just.ro>)

„Logistica instanței este una de nivel mediu, fiind asigurată sonorizarea în 2 *săli de judecată*, iar înregistrarea *ședințelor de judecată* în materie penală, deși se face întotdeauna, sistem computerizat există numai într-o singură sală, în celelalte săli înregistrarea se face pe bandă magnetică”. (<http://portal.just.ro>)

judcător (*judeca* +-ător) „funcționar de stat, numit sau ales, care îndeplinește atribuțiile de judecată în cadrul unei instanțe judecătorești” (DEXI, 1004)

Colocații:

subst. + prep. + (+ num/adj.) + subst. (A): *judcător de instrucție, judcător de pace, judcător de primă instanță, judcător pentru minori*;

subst. + adj.: *judcător neprofesionist*;

subst. + subst. (G): *aprecierile judcătorului, decizia judcătorului, recuzarea judcătorului*;

„Una dintre cele mai importante modificări ale Codului de Procedură penală se referă la introducerea instituției *judcătorului de instrucție*”. (<http://www.ziaruldeiasi.ro>)

« *Decizia judcătorului* pune capăt unui complicat „foileton” judiciar de trei luni care l-a costat pe Dominique Strauss-Kahn funcția de director general al Fondului Monetar Internațional și care i-a afectat în mare măsură șansele de a obține funcția de președinte al Franței ». (<http://www.agerpres.ro>)

judcătoresc (*judcător* +-esc) „judiciar” (DEXI, 1004)

Colocații:

subst. + adj.: *executor judecătoresc, hotărâre judecătorească, instanțe judecătorești, ordin judecătoresc, organizare judecătorească, putere judecătorească;*

„Trebuie precizat că nu toate litigiile civile sunt de competența *instanțelor judecătorești*”.
(<http://www.referatele.com>)

„British Airways (BA) a obținut, joi, un *ordin judecătoresc* de interzicere a unei greve de 12 zile a personalului navigant care ar fi urmat să înceapă pe 22 decembrie”. (<http://www.mediafax.ro>)

judiciar (<fr. *judiciaire*, lat. *iudīciarius,-a,-um*) „care ține de justiție, privitor la justiție; judecătoresc” (DEXI, 1004)

Colocații:

subst. + adj.: *anchetă judiciară, audiere judiciară, competență judiciară, cronică judiciară, discurs judiciar, eroare judiciară, expertiză judiciară, investigație judiciară, organe judiciare, poliție judiciară, practică judiciară, probă judiciară, procedură judiciară, reformă judiciară, sistem judiciar, tehnică judiciară, timbru judiciar;*

„*Expertiza judiciară* se efectuează în procedura civilă, penală și administrativă”.
(<http://www.consumatorul.md>)

„Magistrații nu vor mai avea posibilitatea să-și administreze banii care se strâng în *sistemul judiciar* sub forma taxelor, a plăților pentru timbrul judiciar și a cheltuielilor de judecată”.
(<http://jurnaldedambovita.artpress.ro>)

justiție (< fr. *justice*, lat. *iustītia,-ae*) 1. „totalitatea organelor de jurisdicție dintr-un stat”; 2. „ansamblul legilor și al instanțelor judecătorești; sistemul de funcționare a acestor instanțe” (DEXI, 1007)

Colocații:

subst. + prep. + subst. (A): *acces la justiție, acționare în justiție, justiție de proximitate, recurs în justiție;*

subst. + subst. (G): *independența justiției;*

subs. + adj. + prep. + subst. (A): *Curtea Supremă de Justiție;*

vb. + prep. + subst. (A): *a ataca în justiție, a chema în justiție;*

„De asemenea, premierul a adăugat că modificarea Constituției ar facilita *acționarea în justiție* a oficialilor guvernamentali delincvenți”. (<http://flacarais.ro>)

„Iulia Timošenko a depus marți un *recurs în justiție* care avea ca scop invalidarea rezultatului alegerilor prezidențiale câștigate de rivalul său prorus, Viktor Ianukovici”.
(<http://www.antena3.ro>)

juridic,-ă (< fr. *juridique*, lat. *iūridīcus,-a,-um*, it. *giuridico*, cf. lat. *jus, juris* „drept”) „care aparține justiției, propriu justiției, privitor la justiție” (DEXI,1006)

Colocații:

subst. + adj.: *asistență juridică, bază juridică, capacitate juridică, cazier juridic, certitudine juridică, competență juridică, consilier juridic, efect juridic, eroare juridică, fapt juridic, încadrare juridică, normă juridică, persoană juridică, problemă juridică, raport juridic, responsabilitate juridică, securitate juridică, semnificație juridică, sens juridic, sistem juridic;*

„Termenii cu caracter general și imperativ în care este formulată obligativitatea punerii în discuție de către instanță a oricărei schimbări de *încadrare juridică*, precum și modalitatea specifică în care este reglementată desfașurarea unei atari proceduri în fața instanței constituie o garanție ca părțile să nu fie surprinse de o altă *încadrare juridică* a faptelor și ca ele să nu fie lipsite de posibilitatea de a pune concluzii cu privire la această nouă eventualitate”.
(<http://www.juridice.ro>)

„Cercetarea unor infracțiuni presupune *responsabilitatea juridică*, nu politică”.
(<http://ziarero.antena3.ro>)

jurisdicție (< fr. *jurisdiction*, lat. *iūrisdicīo,-onis*, it. *giurisdizione*, germ. *Jurisdiktion*) 1. „putere, competență de a judeca a unui judecător sau a unei instanțe”; 2. „teritoriu în care un judecător sau o instanță judecătorească își exercită puterea”, 3. „totalitatea organelor care au competența de a judeca pricini de aceeași categorie” (DEXI, 1006)

Colocații:

subst. + adj.: *jurisdicție administrativă, jurisdicție civilă, jurisdicție comercială, jurisdicție constituțională, jurisdicție fiscală, jurisdicție internațională, jurisdicție maritimă, jurisdicție militară, jurisdicție penală, jurisdicție socială, jurisdicție specială, jurisdicție superioară;*

subst. + subst. (G): *jurisdicția muncii;*

subst. + prep. + subst. (A): *organ de jurisdicție;*

„Prin urmare, autoritatea de *jurisdicție constituțională* nu se poate pronunța asupra modului de interpretare și aplicare a legii de către instanțele judecătorești”. (<http://www.ccr.ro>)

„Idea de bază în optimizarea fiscală a afacerii este mutarea veniturilor impozabile în *jurisdicția fiscală* cea mai avantajoasă și a cheltuielilor în cea dezavantajoasă”.
(<http://www.offshoreconsultanta.ro>)

jurisdicțional,-ă (< fr. *jurisdictionnel, -elle*) „care ține de jurisdicție, privitor la jurisdicție”
(DEXI, 1006)

Colocații:

subst. + adj.: *competență jurisdicțională, control jurisdicțional, recurs jurisdicțional, tehnică jurisdicțională.*

„Instanțele judecătorești au o *competență jurisdicțională* generală, ele au plenitudinea de jurisdicție”. (<http://facultate.regielive.ro>)

2. Influența limbii franceze asupra terminologiei juridice românești este bine cunoscută. Sunt împrumuturi și calcuri din franceză cele mai multe colocații juridice: *anchetă judiciară*, cf. fr. *enquête judiciaire*; *audiere judiciară*, cf. fr. *audience judiciaire*; *eroare judiciară*, cf. fr. *erreur judiciaire*; *expertiză judiciară*, cf. fr. *expertise judiciaire*; *procedură judiciară*, cf. fr. *procedure judiciaire*; *urmărire judiciară*, cf. fr. *poursuite judiciaire*; *acces la justiție*, cf. fr. *accès à la justice*; *acțiune în justiție*, cf. fr. *action en justice*; *justiție de proximitate*, cf. fr. *justice de proximité*; *justiție restaurativă*, cf. fr. *justice restaurative*; *asistență juridică*, cf. fr. *assistance juridique*; *bază juridică*, cf. fr. *base juridique*; *capacitate juridică*, cf. fr. *capacité juridique*; *certitudine juridică*, cf. fr. *certitude juridique*; *persoană juridică*, cf. fr. *personne juridique*; *control jurisdicțional*, cf. fr. *contrôle jurisdictionnel*; *jurisdicția muncii*, cf. fr. *jurisdiction du travail*, *jurisdicție comercială*, cf. fr. *jurisdiction commerciale*; *jurisdicție penală*, cf. fr. *jurisdiction pénale*; *recurs jurisdicțional*, cf. fr. *recours jurisdictionnel*, etc. Diferențele sunt minime între cele două limbi: *cheltuieli de judecată*, cf. fr. *frais de justice, frais judiciaire*; *consiliu de judecată*, cf. fr. *conseil des juges*; *sala de judecată*, cf. fr. *salle d'audience*; *trimitere în judecată*, cf. fr. *accusation*; *hotărâre judecătorească*, cf. fr. *jugement*. Majoritatea termenilor din colocațiile juridice sunt neologisme latino-romanice. Traducerea și calchiera structurilor implică un transfer semantic realizat prin termeni asemănători sau echivalenți în fiecare limbă. Majoritatea termenilor neologici au sensuri clare, bine determinate. *Judecată, judecătoresc*, formați în limba română, sunt termeni cu o vechime mai mare, comparativ cu împrumuturile latino-romanice. În general, termenii mai vechi au dezvoltat și sensuri comune: *a judeca* „a discerne”, „a chibzui”; *judecată* „rațiune”, „inteligentă”, „gândire”.

3. Asigurarea unui sistem de justiție coerent, adaptat cerințelor europene, presupune la nivelul comunicării, cunoașterea și utilizarea corectă a terminologiei juridice. Cele mai multe ocurențe dintre termenii prezentați le au adjectivele *juridic*, *judiciar*, care apar în diferite colocații. Referințele lor privesc caracteristicile atribuite unor procese, concepte, sisteme etc. din sfera juridică. Documentele Uniunii Europene privitoare la justiție și la organizarea acesteia includ și colocațiile cu o utilizare mai mare, preferate în uz. De exemplu: *asistență legală* ↔ *asistență juridică*, *conflict de prerogative* ↔ *conflict de jurisdicție*, *curte cu juri* ↔ *tribunal penal*, *hotărâre a unei instanțe* ↔ *hotărâre judecătorească*, *inițierea unei acțiuni în justiție* ↔ *acțiune în justiție*, *jurisdicția muncii* ↔ *tribunale ale muncii*, *jurisdicție comercială* ↔ *tribunal comercial*, *procedură legală* ↔ *procedură judiciară*.

Indiferent de forma sub care se prezintă, independenți sau în colocații, termenii juridici din tratate, acte legislative, decizii, documente de interes public au un sens precis. Traducerea juridică a documentelor UE implică o bună cunoaștere a conceptelor, o selectare a termenilor și a echivalentelor acestora. Armonizarea legislației românești cu cea europeană se reflectă în utilizarea unei terminologii comune.

Bibliografie :

Bărbulescu, Iordan Gheorghe, Răpan, Daniela, *Dicționar explicativ trilingv al Uniunii Europene* (DETUE), Iași, Editura Polirom, 2009.

Busuioc, Ileana, *Dinamica terminologiilor românești sub impactul traducerii acțiunii comunitare*, în *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale* (coord. Gabriela Pană Dindelegan), vol. II, București, Editura Universității din București, p. 343-350.

Cornu, Gérard, *Linguistique juridique*, IIIe édition, Paris, Montchrestien, 2005.

Cozma, Mihaela, *Translating legal-administrative discourse, the EU legislation*, Timișoara, Editura Universității de Vest, 2006.

Gémar, Jean-Claude, Kasirer, Nicholas, *Jurilinguistique: entre langues et droits. Jurilinguistics: Between Law and Language*, Montréal, Themis/Bruylant, 2005.

Irinescu, Teodora, *Lingvistica juridică*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2003.

Sferle, Adriana, *Néologie juridique roumaine*, http://www.litere.uvt.ro/vechi/documente_pdf, 2009.

Snow, Gérard, Vanderlinden, Jacques, *Français juridique et science du droit*, Bruxelles, Bruylant, 1995.

Stoichițoiu Ichim, Adriana, *Semiotica discursului juridic*, ediția a II-a, București, Editura Universității din București, 2006.

*** *Multilingual Thesaurus of the European Union*, <http://eurovoc.europa.eu>

Note

¹ Din bibliografia domeniului menționăm câteva contribuții:

Snow, Vanderlinden, 1995; Irinescu, 2003; Busuioc, 2003; Cornu, 2005; Gémar, Kasirer, 2005; Stoichițoiu Ichim, 2006; Cozma, 2006; Sferle, 2009.

² MT1011_ro.xls; MT1211_ro.xls; Mtt1221_ro.xls; MT1226_ro.xls, <http://eurovoc.europa.eu>